

Qui de jove no treballa..

Hi ha un ús especial de la preposició *de* del qual no trobem gaires referències: el que consisteix a anteposar-lo a certs adjectius referents als diversos períodes de la vida humana, com és ara *petit, menut, jove, gran* o *vell*, amb què s'obtenen conjunts de valor adverbial que indiquen el temps en què s'esdevé una acció determinada o s'acompleix tal o tal procés: *de petit, de jove, de gran*, etc. El Diccionari Fabra no el recull en l'extens article que dedica a aquesta preposició. La Gran Enciclopèdia Catalana preveu aquest ús indicant que la preposició *de* pot expressar relacions circumstancials que denoten durada o espai de temps, i dóna dos exemples d'aquest tipus de relació, el segon dels quals correspon al cas que comentem. *Hi anàrem de nit, De nenut vaig viure a Cuba.*

Aquest ús de la preposició *de* és, tanmateix, molt viu i popular, tant en la indicació de fets o circumstàncies de la vida de cadascú com en frases de caràcter sentenciós i proverbial, que són, per tant, impersonals: *De petit passava llargues temporades al camp, De jove havia fet forrolla, Va estudiar de gran, Són coses que s'han de fer de jove, De petit fa molta il·lusió però de gran ja no se'n fa cas, Qui de jove no treballa de vell dorm a la palla.*

Aquesta construcció reemplaça, sovint amb avantatge, d'altres frases que indiquen una relació temporal equivalent o anàloga, com és ara el gerundi *essent* o l'adverbi *quan* precedint una forma del verb *ésser*, especialment en les oracions impersonals, en què permet prescindir del pronom *-es, hom* o *un* — que ha de fer la funció de subjecte.

Resten per veure, però, els límits d'aquest ús. Volem dir, amb quins adjectius, a més dels que hem indicat, es poden formar conjunts amb aquest valor circumstancial, així com, també, la possibilitat de formar-ne amb certs substantius: *nen, noi, aprenent, estudiant, soldat...* Un exemple amb l'adjectiu *tendre* — referit al primer període de la vida d'una planta — ens el dóna el Diccionari Fabra, en la definició de *cama d'ase* (doncs, dins l'article «cama»): *agaricaci comestible, el barret carnós del qual, globoide i blanc de tendre, esdevé després fosc i aplanat.* L'exemple és molt interessant, tant més que en les altres definicions anàlogues del Diccionari, Fabra sol dir no únicament *quan és tendre* sinó algunes vegades *quan tendre*, solució que segurament convindria revisar.

Albert Jané